

**BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIDA YOZMA NUTQ MALAKASINI SUN‘IY
INTELLEKT ASOSIDAGI SUHBAT TIZIMLARI (CHATBOTLAR) VOSITASIDA
TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI (ONA TILI DARSLARI MISOLIDA)**

Munira Shermirzayeva Boymirza qizi

Namangan davlat pedagogika instituti 1-kurs tayanch doktoranti

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21215741>

Annotatsiya: Maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida yozma nutq malakasini sun‘iy intellekt asosidagi suhbat tizimlari (chatbotlar) orqali takomillashtirish yo‘llari ona tili darslari misolida ko‘rib chiqiladi. Bunday tizimlarning matnni tekshirish, imlo va uslubiy xatolarni aniqlash hamda foydalanuvchiga zudlik bilan izoh qaytarish kabi funksiyalaridan yozma ish jarayonida qanday foydalanish mumkinligi yoritilib, mavzu yuzasidan to‘plangan xorijiy va o‘zbekistonlik tadqiqotchilarning ishlari tahlilga tortiladi.

Kalit so‘zlar: *sun‘iy intellekt, suhbat tizimi (chatbot), boshlang‘ich ta’lim, ona tili darsi, yozma nutq, matn tuzish, nutqiy malaka, matnni avtomatik tekshirish.*

Аннотация: Статья посвящена рассмотрению способов совершенствования навыков письменной речи учащихся начальных классов с привлечением чат-ботов на основе искусственного интеллекта на примере уроков родного языка. Освещается, какие возможности автоматизированной проверки текста, выявления орфографических и стилистических ошибок и мгновенной обратной связи могут быть использованы в работе над письменным текстом, а также обобщаются соответствующие работы зарубежных и узбекистанских исследователей.

Ключевые слова: *искусственный интеллект, чат-бот, начальная школа, урок родного языка, письменная речь, составление текста, речевой навык, автоматизированная проверка текста.*

Abstract: The paper considers ways of improving primary school pupils' written speech skills through AI-driven chatbots, taking the native language subject as a case study. It explains how features such as text checking, spelling and stylistic error detection, and immediate feedback can be applied within writing tasks, and reviews relevant work by both foreign and Uzbek researchers on the topic.

Keywords: *artificial intelligence, chatbot, primary school, native language lesson, written speech, text composition, speech skill, automatic text checking.*

So‘nggi yillarda sun‘iy intellektga asoslangan vositalar ta’limning amalda barcha bosqichini, jumladan, boshlang‘ich sinf darslarini ham qamrab olmoqda. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan “Besh million sun‘iy intellekt yetakchilari” nomli umummilliy loyiha ham millionlab o‘quvchi va pedagogni sun‘iy intellekt imkoniyatlaridan unumli foydalanishga o‘rgatishni nazarda tutadi[1], shu bois ona tili kabi tayanch fanlarda ham chatbot kabi zamonaviy raqamli vositalardan foydalanish metodikasini ishlab chiqish kun tartibidagi dolzarb masalaga aylanmoqda.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchisining yozma nutqi uning fikrini qog‘ozga tartibli va izchil tushira olish qobiliyatini aks ettiradi. Bu ko‘nikma birdaniga shakllanmaydi. O‘quvchi avval sodda gap tuzishni, so‘ngra fikrini bir necha gap orqali bog‘lab bayon etishni, keyinroq esa mustaqil matn yarata olishni o‘rganadi. An‘anaviy darsda o‘qituvchi har bir o‘quvchining yozma ishini darhol, batafsil tekshirib chiqishga vaqt topa olmaydi, chunki sinfdagi o‘nlab

daftarni bir vaqtning o‘zida nazoratdan o‘tkazish amalda mushkul. Aynan mana shu nuqtada sun’iy intellekt asosida ishlaydigan suhbat tizimlari o‘qituvchiga ko‘makchi bo‘lib xizmat qila oladi.

Chatbot tushunchasi ostida foydalanuvchi bilan oddiy, jonli tilda “gaplasha” oladigan, savolga javob qaytaradigan va matn mazmunini tahlil qila oladigan dasturiy yechim nazarda tutiladi. Xorijlik mutaxassislar ta’kidlashicha, bunday tizimlar matnni tezkor tahlil qilish va darhol javob qaytarish xususiyatlariga ega bo‘lgani uchun til o‘rganuvchining yozish malakasini oshirishda alohida samara beradi.

Yozma nutqni rivojlantirishda chatbotning eng muhim xususiyati – matn ko‘rinishidagi axborotni tahlil qilish qobiliyatidir, bu funksiya nisbatan barqaror va aniq natija beradi. Bola yozgan gap yoki kichik matn botga jo‘natilgach, dastur unda imlo, tinish belgilari va gap qurilishidagi kamchiliklarni topib, sodda tilda izohlaydi. Bir qancha xalqaro tadqiqot natijalariga ko‘ra, sun’iy intellekt yordamida bajariladigan yozma mashqlar bolalarning matn tuzish, fikrni izchil bayon etish va so‘z boyligi ko‘rsatkichlarini ancha yaxshilaydi.

Amaliyotda buni quyidagicha yo‘lga qo‘yish mumkin: o‘quvchi yozgan matn chatbotga kiritiladi, dastur esa unda uchragan imlo xatosini, noto‘g‘ri qo‘llangan tinish belgisini yoki notekis tuzilgan gapni ko‘rsatib, har bir xato bo‘yicha qisqa va tushunarli izoh beradi. Bunday yondashuvning afzalligi shundaki, bola xatoni nafaqat ko‘radi, balki nima sababdan xato bo‘lganini ham anglaydi. Bu esa xatoni shunchaki tuzatishdan farqli o‘laroq, qoidani chuqurroq o‘zlashtirishga yordam beradi. Shuningdek, dastur bir xil turdagi xatolarning takrorlanishini kuzatib, o‘qituvchiga qaysi qoidaga alohida e’tibor qaratish lozimligi haqida ma’lumot bera oladi.

Boshlang‘ich sinf ona tili darsida yozma nutqni rivojlantirishning qulay yo‘llaridan biri o‘quvchiga kichik ijodiy vazifa berish (“o‘zing haqingda besh gap yoz” yoki “rasmga qarab qisqacha matn tuz” kabi) va shu yozilgan matnni keyinroq chatbot orqali tahlildan o‘tkazishdir. Dastur faqat imlo xatosini ko‘rsatib qolmaydi, balki gapni qanday boyitish, qaysi so‘zni boshqasiga almashtirish mumkinligi yuzasidan ham tavsiya beradi. Natijada o‘quvchida o‘z xatosini o‘zi topish va tuzatish odati shakllanadi. Bu esa yozma nutq saviyasining muhim ko‘rsatkichi hisoblanadi.

Bundan tashqari, chatbot o‘quvchiga matn tuzishda qulay “mashq maydoni” yaratib beradi: bola xato qilishdan tortinmasdan bir necha marta urinib ko‘rishi, har safar dasturdan olingan izoh asosida matnini takomillashtirib borishi mumkin. Bu jarayon, ayniqsa, yozishga unchalik ishtiyoqi bo‘lmagan yoki o‘z fikrini qog‘ozga tushirishda qiynaladigan o‘quvchilar uchun foydali, chunki ular tezkor va andishasiz fikr-mulohaza orqali asta-sekin o‘z yozuvini erkin va ishonchli tarzda shakllantirishni o‘rganadi. Shu o‘rinda alohida ta’kidlash joizki, botning vazifasi bola o‘rniga matn yozib berish emas, balki bolaning o‘zi yozgan ishini tekshirib, qaysi tomonga tuzatish kiritish kerakligini ko‘rsatib berishdan iborat bo‘lmog‘i lozim. Aks holda bola mustaqil fikrlash va yozishni o‘rganish o‘rniga, tayyor javobga moyil bo‘lib qolishi xavfi tug‘iladi. Shu sababli o‘qituvchi botdan foydalanish jarayonini muntazam nazoratda tutib, uni asosiy ta’lim manbai emas, balki qo‘shimcha mashq vositasi darajasida tashkil qilishi maqsadga muvofiq.

Yuqoridagilarni jamlagan holda aytish mumkinki, sun’iy intellekt asosidagi suhbat tizimlari boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yozma nutq malakasini oshirishda ishonchli yordamchi bo‘la oladi. Matn tahlilchi tizimlar orqali imlo va uslubiy xatolarni mustaqil tuzatish, ijodiy yozish topshiriqlari orqali fikrni izchil bayon etish ko‘nikmasini

shakllantirish – bularning barchasi ona tili darslarida yozma ishlarni yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. “Five Million AI Leaders” – O‘zbekiston Respublikasi va Birlashgan Arab Amirliklari hukumatlari hamkorligidagi milliy tashabbus, 2026-yil.
2. Belda-Medina, J., & Kokošková, V. (2024). Implementation of AI-driven technology into education – a pilot study on the use of chatbots in foreign language learning. Cogent Education.
3. AI-driven chatbots in second language education: A systematic review of their efficacy and pedagogical implications. (2025). ScienceDirect.
4. Bai, Y., Tejedor-García, C., Hubers, F., Cucchiarini, C., & Strik, H. (2021). Automatic speech recognition technology and reading skill development in primary school. ICERI2021 Proceedings, 6188–6195.